

Milyen bolond vagy?

Bölcsesség és bolondság. Két asszony képében, akik mint vetélytársak hívnak magukhoz. Bölcsesség asszonyával már találkoztunk a Példabeszédek könyve korábbi szakaszában. Ebben a sorozatban azt járjuk körül, hogy mit jelent bibliai értelemben bölcsnek lenni, és hogyan tehetünk szert erre az életbölcsességre. Hogyan tudunk jól élni, jó döntéseket hozni egy sokszorosán összetett és bonyolult világban? Említettem már, hogy a Példabeszédek könyvének bölcs mondásai az élet minden területére nézve megfogalmazzák az értelmes ember útját: büszkeség, irigység, beszéd, barátok, pénzügyek, vezetés, család, párkapcsolat, munka, stb. Még mielőtt egy-egy ilyen témát vizsgálnánk meg, a mai napon egy utolsó bevezető igehirdetésben az ellenkező oldalról közelítünk a bölcsességhez: ki a bolond? Mit tanít nagy általánosságban és fő vonalakban a Példabeszédek könyve a bölcs ellentétéről, a bolondról? Aki itt volt az előző hetekben, már a textus felolvasása közben gondolhatta, hogy ezekről már volt szó. És valóban, ugyanarról beszélek, mint eddig, bár kicsit másik oldalról. De ha egy követ a másik oldaláról nézzük, csak ugyanazt a követ látjuk, nem? Azaz lehet köztünk olyan, aki azt mondja magában, hogy most már ideje lenne továbblépni. De nézd meg a Példabeszédek könyvét! Lényegében ugyanazt a néhány alapvető gondolatot fogalmazza meg - csak mindig egy kicsit másképpen. Ez rámutat arra, hogyan nyerünk bölcsességet. Nem "fast food" étel módján - elmondták, értem, megvan, működik. Nem. Sokkal inkább folyamatos keresés, kóstolgatás, emésztgetés útján – azaz amint meditálunk az életünk dolgain Isten Igéjének a fényében. Ez a bölcsesség útja. Ha türelmetlen vagy - minek már megint ezzel foglalkozni - már el is árultad magad. Ha bölcs vagy, szeretnél mélyebben, alaposabban, más oldalról ismeretet szerezni arról, mit tanít a Biblia a bölcsességről. Ezért ma a bolondokról beszélünk. Lássuk hát, hogy 1. Mit tanít a bolondról? 2. Mire hív ez minket? 3. Miért és hogyan legyünk Krisztus bolondjai?

I. Mit tanít a bolondról?

Bár a Példabeszédek könyve – hasonlóan a bölcsességhez – számos fogalmat használ, amikor a bolondról beszél, alapvetően két kategória állítható fel: a bolond, akihez reménységet fűzhetsz; valamint a bolond, aki reménytelenül az.

Mit mond a bolondról, aki iránt reménységgel lehetünk? Ő az, akit gyakran együgyűnek, máskor tapasztalatlanak nevez a szöveg. Textusunkban mindkét asszonyt hívja, őt szólítja: „*Aki tapasztalatlan, térjen be ide!*” A szöveg szimmetriája megerősíti ezt: két asszony, aki lakomát készít, és házába hívogatja a tapasztalatlant. Az egyik bölcsesség asszonya, aki életre vezet, a másik bolondság asszonya, akinek háza csontvázakkal („*árnyak*”) van tele, hiszen vendégei a halál fiai lesznek. Mindketten az együgyűre vadásznak... Az együgyű, a tapasztalatlan vagy naiv eredeti jelentésében inkább semleges, mint negatív. Nincs bölcsessége, de szert tehet rá. Ő még nyitott, hajlítható, de kérdés, hogy melyik asszony házába fog betérni. Lássuk, hogyan mutatja be a Példabeszédek könyve ezt a fajta bolondot, aki iránt reménységgel lehetünk!

Mindent elhisz. „A tapasztalatlan mindent elhisz, de az okos vigyáz a lépésére.” (14.15) Hiszékeny, aki még nincs felvértezve azzal a tudással, hogy felismerje a veszélyt rejtő csapdákat, és meg tudja különböztetni az igazat a hamistól. Erre mutat az is, hogy két asszony is hívogatja, és míg az egyik, a bölcsesség, fantasztikus lakomát kínál („levágta vágómarháját, megfűszerezte borát, és megterítette asztalát”), a másik a „tiltott gyümölcs” erejével operál: „A lopott víz édes, az eldugott kenyér kedves.” Csak víz és kenyér, de mert tiltott és titokzatos (az utalás felhangja a házasságtörés), mégis édes és kedves, miközben ugyanezt nem olvassuk bölcsesség asszonyának királyi lakomájáról. De az együgyű mindent elhisz – azt is, amit bolondság asszonya mond.

Belekeveredik abba, amit el kellene kerülni. „Ha az okos látja a veszedelmet, elrejtőzik, az együgyűek belekeverednek és megjárják.” (22.3) Együgyű, mert míg a bölcs, az értelmes különbséget tud tenni, fel tudja ismerni, hogy miben vegyen részt és mitől tartsa távol magát, a tapasztalatlan erre képtelen. Nem tudja előre felmérni a veszélyt, a problémát, és ezért nem elkerüli, hanem bolond módon besétál abba.

Bár az együgyű tudatlan, ugyanakkor *tanítható*. Ezért szólítja így bölcsesség asszonya: „Hagyjátok el az együgyűséget, és éltek, járjatok az értelem útján!” Éppen ebben különbözik a másik bolondtól, a csúfolódótól. Máshol így olvassuk: „Ha megvered a csúfolódót, az együgyű okul...” (19.25) Az együgyű, a tapasztalatlan látja a reménytelenül bolond végét, és tanul belőle. Éppen ebben különbözik tőle, és ezért mondtuk, hogy ő az a bolond, aki iránt reménységgel lehetünk.

Ugyanakkor ez nem magától értetődő, nincs rá garancia. Hiszen olykor annyira kevésen múlik, hogy kinek a szavára fordítja fülét és szívét. Bolondság asszonya is kivetné rá a hálóját. Ezért az együgyű lehet bölccsé, de lehet bolonddá is: „Bolondságot örökölnék az együgyűek, az okosakat pedig tudás ékesíti.” (14.18) Azon múlik, hogy kire hallgat. Amilyen úton elindul, azt halmozza fel, azaz azt fogja örökölni. Az okos tudást, az együgyű bolondságot.

Vizsgáljuk meg a másik bolondot is, akiről azt mondtuk, hogy reménytelen eset. A bolond vagy ostoba, és ezen belül egy még elvetemültebb fajta, a csúfolódó (a cinikus arrogáns) nem intellektuális, hanem morális és spirituális hiányban szenved. Úgy mondanánk ma, hogy nem a fejével, hanem a szívével van a baj. A bolondság az ember választott állapota, és nem mentális képessége. Ennek az állapotnak a lényege pedig az, hogy teljesen önmaga körül forog. Nézzük, mint mond róla a Példabeszédek könyve (nagyon sokat, csak néhány vonást emelek ki).

A bolond elbizakodott. „Az ostobákat elbizakodottságuk pusztítja el...” (1.32) Ez az „elbizakodottság” pedig hamis nyugalom. Máshol ezt olvassuk: „A bölcs fél a rossztól, és elkerüli, az ostoba féktelen és elbizakodott.” (14.16). Értelem nélküli magabiztosság. Az önismeret, az önreflexió és önkritika képességének hiánya ez. Ő az, aki örömét a bolondságban találja (15.21). Tehát a bolondot sohase keresd ott, ahol valaki bizonytalan, amikor valaki hangosan kiált, hogy milyen nagy bolond voltam... A bolondból éppen ez a belátás hiányzik. „Az ostoba nem leli kedvét az értelemben, csak saját eszének fitogtatásában.” (18.2)

Mivel elbizakodott, és teljesen magába zárt, ezért *nincs realitás érzéke*. „Az értelmes ember előtt ott van a bölcsesség, de az ostoba szeme a föld végén kalandozik.” (17.24) Mindig valahol „messze” vagy „távol” jár; mindig éppen valami nagy vagy váratlan dologra készül; sokkal inkább el van foglalva álmaival, vágyaival és

várakozásaival, mint az őt körülvevő valósággal. Az értelmes előtt ott van a bölcsesség; azaz az értelmes tudja, hogy az élet valóságos, közeli, mindennapi feltételei között adatik a bölcsesség. A bolond szíve és szeme mindig másutt kalandozik, mint ahol ő valójában van. Közben bölcs szeretne lenni, de fogalma sincs megszerzésének útjáról: „Mire való a vételár az ostoba kezében, hogy bölcsességet vegyen, holott esze sincsen?” (17.16) És mivel nincs realitás érzéke, mindig kész másokat vádolni saját bajaiért. Még Istent is: „Az embert a saját bolondsága vezeti félre, mégis az Úr ellen zúgolódik a szíve.” (19.3) A bolond elutasította Isten ismeretét, de ha emiatt bajba kerül, Istent okolja azért.

A csúfolódó, akiről olvasunk a 9. fejezetben is, az a bolond, aki nem pusztán a maga ostobaságában követ el hiábavalóságokat, mert vak, mert nem lát, hanem az, aki szándékosan ellene megy mindannak, ami igaz, ami bölcs, ami tiszta. Ő a szándékos bajkeverő, aki minden értéket kifordít és kigúnyol, aki minden közösségben viszályt szít. „A kevély gőgösnek csúfolódó a neve, dühében gőgösen viselkedik” – mondja róla a bölcs. (21.24)

Miért reménytelen, vagy menthetetlen ez a fajta bolond? Azért, mert *taníthatatlan*. Elbizakodott énközpontúsága arra kárhóztatja, hogy ne fogadja el az intést. Bölcsesség asszonya így szól: „Aki megint a csúfolódót, maga fog pironkodni, aki megfeddi a bűnöst, magát szennyezi be. Ne fedd meg a csúfolódót, mert meggyűlöl téged, de fedd meg a bölcsét, az szeretni fog téged.” Fájdalmasan reménytelen a bolond helyzete, hiszen abban áll bolondsága, hogy éppen azt veti el, ami orvossága lehetne, a szembesítést, a tanácsot, az intést – azaz a bölcsességet és értelmet. Ezért reménytelen helyzetét így summázza a bölcs: „Ha apróra töröd is a bolondot mozsárban, mozsártörővel, akkor sem megy ki belőle a bolondság.” (27.22)

Miközben bölcsesség asszonya hívogat, és bolondság asszonya is csábít, előttünk áll kétféle bolond. Az egyikhez még fűzhetünk reménységet, a másik menthetetlen. Mire hív ez bennünket, mint gyülekezetet?

II. Mire hív ez bennünket?

Először érdemes belenézni Isten igéjének a tükrébe, és feltenni a kérdést: melyik bolond vagyok én? Az, aki tudja magáról, hogy bölcsességre szorul, vagy az, aki nem? A reményteli vagy a menthetetlen? Melyikre hasonlítok – ha őszinte vagyok magamhoz? Mivel az egyik bolond menthetetlen, ezeket a kérdéseket úgyis csak az hallja meg, aki bölcsesség asszonyának meghívására hallgat... Hogyan engedünk bölcsesség asszonyának? Hogyan ismerjük fel bolondság asszonya szirén hangjait? Hogyan jutunk be az igazi, finom lakomára? Mire hív bennünket ez a szakasz?

A kétféle bolond között az óriási és mindent eldöntő különbség, hogy az egyik elfogadja az intést, a másik azonban nem. A megkeményedett szívű, elbizakodott bolonddal kapcsolatban olyan pesszimista a bölcs, hogy a fő hangsúly ennek az állapotnak a megelőzése lesz. Ennek természetesen a család az egyik színtere (erről máskor lesz szó), de ma tekintsünk magunkra, mint keresztény közösségre.

Ha szeretnénk együtt bölcsesség asszonyának lakomáján részt venni, akkor ennek eszköze, hogy mint közösség segítjük egymást és gyakoroljunk magunkat egymás megintésében és az intés elfogadásában. Mivel a bölcsesség útja az intés és feddés elfogadása, ezért növekedni kell ebben. De nemcsak az elfogadásban, hanem

a szembesítésben is. Egyre jobban meg kell tanulnunk az igazságot szeretetben kimondani és befogadni. Nincs más út, és nincs más közösség, ami ehhez hozzásegít. És, mindannyian tudjuk, ez az út nem egyszerű.

Vajon el tudom-e fogadni azt, hogy egy testvérem szembesítsen valamivel, megintsen valamire nézve? Mi szükséges ehhez? Először is alázat. Alázatot követel az, hogy ne sértődjek meg, ne háborodjak fel, ha valaki szeretettel korrigál, felhívja a figyelmem valamire, ami nem jó, és amit bennem lát. Ez annak a belátásából fakad, hogy szükségem van a bölcsességre. Nem vagyok kész, nem vagyok teljes, és ezért - a magam érdekében! – alázatos vagyok. Másodszor, ehhez az alázathoz szükségeltetik egy másik képesség, vagy erény: képes vagyok mérlegelni azt, amit hallok. Alázatos vagyok, ezért meghallgatom; de azért vagyok erre képes, mert van belső erőm ahhoz, hogy amit hallok, azt megvizsgáljam, és eldöntsem, hogy igaz, vagy nem igaz. Ehhez a belső szabadsághoz pedig, harmadszor, biztonságra és egészséges önértékelésre van szükségem. Mert ha ez nincs, akkor bármiféle szeretetből fakadó intést lényem elleni támadásnak, pusztító kritikának élek meg, és akkor vagy felrobbanok és kitörök, mint egy vulkán – vagy összeroskadok és magamba zuhanok. Érted? A bölcsesség útján szükségünk van alázatra, a különbségtétel képességére, egészséges önértékelésre ahhoz, hogy mindezek birtokában el tudjuk fogadni az intést. Ha tehát képtelen vagy elfogadni bármiféle kritikát, érdemes elgondolkoznod, hogy mi hiányzik...

Lássuk a másik oldalt! Vajon készen vagyok-e arra, hogy testvéremnek megmondjam az igazságot szeretetben, azaz megintsem, korrigáljam őt? Vannak, akiknek ez nagyon nehéz, másoknak meg – látszólag – könnyű. Az egyik csoportnak az igazsággal van baja, a másoknak a szeretettel akad problémája. Miért nehéz az igazsággal szembesítenünk a másikat? Azért, mert sokan alapvetően konfliktuskerülők vagyunk, és mindent odaadunk „békességünkért”, vagy inkább kényelmünkért. Akármilyen félénken is próbálok becserkészni a másikat, a szembesítésben mindig ott van a konfliktus lehetősége – és ki akar magának egy újabb feszültséget, félreérthető helyzetet? Inkább nem teszem. Vagy ki vagyok én, hogy megintsem a testvéremet? – Még a végén azt fogja hinni, hogy jobbnak tartom magam nála (ami különben igaz is, de ő ezt ne higgye!) Na, ez a hiúságunk! Az is lehet persze, hogy tényleg nem gondolom magam jobbnak, és azért nem intem meg – de ez meg a teljes félreértése annak, hogy mit jelent szeretetben egymást inteni a gyülekezet közösségében, hiszen ez éppen nem arra épül, hogy bárki is jobb lenne bárkinél. A lényeg, hogy ha nem vállalom annak erőfeszítését, kockázatát, nehézségét, hogy szeretettel megmondom a testvéremnek, ha rossz útra tér, vagy rossz attitűddel van, akkor valójában nem szeretem. Nem szeretem annyira, hogy vállaljam azt a minimális áldozatot, ami azzal jár, hogy ő megláthassa magát.

Vannak persze, akiknek nincsenek ilyen gátlásaik, amikor intésről van szó, és talán már most igazolva látják magukat. Te könnyen konfrontálsz... csak valahogy míg az Igében azt olvassuk, hogy „*fedd meg a bölcsét, az szeretni fog téged*”, a valóság az, hogy nem annyira szeretnek téged emiatt testvéreid. Persze ennek lehet oka, hogy ők bolondok, akik nem törődnek a feddével, de azért érdemes azt a kérdést is feltenned, hogy nem nálad van-e a probléma (a szeretetben való intés nem „beszólás”). Akinek könnyű az igazságot kimondani, annak általában nehezebb ezt szeretetből tenni. Vizsgáld meg a szíved újra és újra: Érzek-e megelégedést, amikor valakit megintek? Ez mindent elmond arról, hogy nem a szeretet motivált... Jól esik-e nekem, hogy végre

megmondhatom az igazságot? Jobbnak érzem-e magam, amikor valaki gyengéjét látom, vagy nevezem néven? Amikor szeretetből intesz, az nem esik jól. Arra nincs szükséged ahhoz, hogy te rendben légy. Azt csak a másikért teszed meg.

Ez a keresztyény gyülekezet a bölcsesség útján: tanuljuk az intést adni és elfogadni szeretetben. Ebben döntő szerepe van a házicsoporthoz születő és elmélyülő szeretetközösségnek. Hiszen kiktől fogod elfogadni az intést? Kik azok, akik elfogadhatják tőled? Azok, akikkel együtt vagy, akikkel megosztod életedet, akikkel egymást bátorítjátok, hordozzátok imádságban. Ott ismeritek meg egymást mélyebben, és ez teszi lehetővé azt, hogy együtt járjatok a bölcsesség útján. Isten őrizzen attól, hogy egyszer csak ismeretlenül megállj valaki előtt, és az Úrra hivatkozva elmond nekik „az igazságot szeretetben.” Továbbá még két gyakorlati útmutatást hadd adjak. Soha ne ints meg valakit addig, amíg nem szembesültél azzal, hogy te is képes vagy azt elfogadni. Azután, vizsgálj meg, hogy ha valakit megintened, elfogadnád-e azt, ha ő is megintene téged? Egymás intése, bátorítása nem alá- és felérendelt viszonyban, hanem a Jézus Krisztusban létrejött egyenrangú testvéri kapcsolatban történik. Végül, mindig gondold át, hogy mit, mikor és hogyan fogsz mondani testvérednek. Imádkozz érte, és készülj fel rá. Ha azonnal kell mondanod, és nem bírod megállni, hogy ne tedd – joggal élhetsz a gyanúval, hogy ez nem szeretetből fakad (hacsak a másik nem abban a pillanatban követi el élete legbolondabb és visszafordíthatatlan tettét). Ne mások előtt tedd, és ne futtában – legyen időtök beszélgetni róla.

Egészséges és bölcs ember, egészséges és bölcsesség útján járó gyülekezet: a bolondság ellenszere az intés és annak elfogadása. De legyünk reálisak: nem megy ez ilyen szépen. Nagyon gyakran viselkedünk bolond módjára. Nem magától értetődő, hogy megvan az a belső szabadságunk és szeretetünk, amely birtokában képesek vagyunk mind inteni – szeretettel! -, mind azt elfogadni. Ehhez folyamatos és elmélyülő gyógyulásra van szükségünk. A gyógyító pedig Jézus, az orvosság pedig nem más, mint hogy legyünk a Krisztus bolondjai.

III. Miért és hogyan legyünk Krisztus bolondjai?

A kifejezés Pál apostoltól származik: „*Mi bolondok vagyunk a Krisztusért...*” (1Kor. 4.10). Mivel a megfeszített Jézus Krisztus a világ szemében bolondság, de Pál szerint az, ami az embernek bolondság, valójában Isten bölcsessége, ezért aki ezzel a Krisztussal köti össze magát, az bizonyos értelemben maga is bolond lesz: Krisztus bolondja. De ez a bolondság ugyanakkor több, mint bármilyen emberi bölcsesség. Miért több? Azért, mert ez hoz gyógyulást – a reménytelen, de még a menthetetlen bolond számára is. Lássuk, hogyan!

Ha reménytelen bolondok módján járunk az intés és a bölcsesség útján, Jézus Krisztus halálában és feltámadásában gyógyulunk meg mind abból, hogy nem tudunk elfogadni intést, mind abból, hogy nem vagyunk képesek átadni az intést, mind abból, hogy csak vagdalkozunk magunk körül. Hiszen benne formálódhatsz úgy, hogy egyre inkább megéled az igazságot szeretetben valóságát.

Az evangélium megaláz és felemel. Amikor valakit egyre jobban átjár annak az igazsága, hogy Jézus Krisztus őerte és őhelyette halt váltságáért a kereszten, akkor egyrészt hihetetlen alázat, másrészt felfoghatatlan öröm járja át. Alázatot tanul, mert szembesül az igazsággal: elveszett bűnös, aki ítéletet érdemel. Öröm járja át, mert átéli

a kegyelmet, a szeretetet: Isten megbocsát neki és magához öleli. Ha ez elkezd áthatni a lényedet, a mindennapjaidat, képessé tesz elfogadni az intést, valamint mérlegelni azt. Nem pusztít el a kritika – hiszen Isten mondta ki feletted az utolsó szót. És ugyanakkor kész leszel és képes leszel szeretetben meginteni a másikat: mert mint a testvéredet szereted, és érte, nem magadért szembesíted. Így segít Jézus a bölcsesség útján a gyülekezet közösségének.

De legalább ilyen fontos, amit ez üzen a reménytelen bolonddal kapcsolatban, aki lehet akár egy családtagunk egy barátunk, valaki, akit szeretünk, és aki miatt aggódunk. Sokat gondolkodtam azon, hogy a Példabeszédek könyve mintha nem adna sok esélyt neki: „*Ha apróra töröd is a bolondot mozsárban, mozsártörővel, akkor sem megy ki belőle a bolondság.*” (27.22) Egy másik helyen pedig: „*Aki a fenyítés ellenére is nyakas marad, hirtelen gyógyíthatatlanul összetörik.*” (29.1) Tényleg nincs semmi remény? A bolond menthetetlenül és gyógyíthatatlanul összetörik? A válasz, hogy igen. Igen, összetörik. De az az evangélium, hogy éppen itt, a gyógyíthatatlan összetörésben jöhet el a gyógyulás. Miért?

Azért, mert a bölcs arról beszél, hogy te nem tudod a bolondot megmenteni. Esélytelen, nem lehet belőle a bolondságát kiverni. Ha apróra is töröd, minden darabja bolondságot fog akarni és kiáltani. De nézzétek, ott látjuk a megtestesült bölcsességet, Jézust, egy lakomán. Egy lakomán olyanok között, akik meghallották a bölcsesség hívását. És akikről azt mondja Jézus: „*Nem az egészségeseeknek van szükségük orvosra, hanem a betegeknek. Nem azért jöttem, hogy az igazakat hívjam, hanem a bűnösöket megtérésre.*” (Lk. 5.31) Te nem tudod a bolondot bolondságából kinevelni, és ezért ő összetörik. De a reménytelenségben felragyog a remény: Jézus, a gyógyító. A gyógyító, aki maga is összetört. És akinek minden szenvedése Isten szeretetét hirdeti neked.

David Wilkerson, amerikai lelkipásztor meséli a következő történetet New Yorkból, amikor fiatal korában az utcán hirdette az evangéliumot bűnöző fiataloknak. Nicky Cruz-zal való találkozását így írja le: *"Mikor megláttam, azt kellett gondolnom, hogy ez a legkeményebb arc, amit életemben láttam. - Jó napot, Nicky - köszöntöttem. Hagyta, hogy ott álljak a kinyújtott kezemmel. Még csak rám se akart nézni. Egy cigarettával bajlódott, kis füstkarikákat fújt a levegőbe. - Menjen a pokolba, tiszteletes - mondta. Furcsa, fojtott hangon beszélt, és némelyik szónál dadogott. - Te nem sok jót gondolsz felőlem, Nicky - mondtam - de én másképp gondolok terád. Tetszel nekem, Nicky. - Egy lépést tettem feléje. - Ha közelebb jön, tiszteletes - mondta azon a kínzott hangján - megölöm. - Megteheted - mondtam beleegyezően. - Ezer darabra vagdalhatsz és kitehatsz az utcára, és minden darabka szeretni fog téged."* (Kereszt az aszfaltdzsungelben)

Ha a bolondot szétvered - minden tagja bolond marad. Erőszakkal, intéssel nincs remény. Ha a bolondot szereted, Krisztusban, és mellé állsz, amikor összetörik gyógyíthatatlanul, esélye támad meggyógyulni. Légy tehát Krisztus bolondja az intésben és az intés elfogadásában; de légy ennél sokkal több: Krisztus bolondja, aki nem mond le arról, akiről mindenki lemondott – kivéve azt, aki a gyógyíthatatlan betegekhez jött. ÁMEN!

Lovas András